

Interior do Castelo dos Condes de Ribadavia, mandado construír por Bernardino Sarmiento, I Conde da Vila.

Mª GLORIA DE ANTONIO RUBIO

Salamanca, 1959

Licenciada pola UNED en Xeografía e Historia, ten publicado diversos artigos como “*Los judíos en Galicia,*

con especial atención a los de Ribadavia”, “*Los judíos de Pontevedra en la Edad Media*”, “*Los judíos gallegos en la Edad Media*” ou “*Judíos gallegos medievales*”, este último na Revista Wizo, publicada en Israel. Como historiadora é asesora

do Centro Sefardí de Ribadavia, colabora en traballos do Centro de Estudos Galegos “Padre Sarmiento” e ten impartido conferencias sobre a comunidade xudía.

Abraham de León: aproximación á vida dun xudeu en Ourense no século XV

Gloria de Antonio Rubio

INTRODUCCIÓN

A economía do s. XV en Ourense e a súa comarca articúlase en torno a dous grandes núcleos: un núcleo agrario, cunha forma de produción feudal e onde predomina o cultivo do viñado, e un núcleo urbano, formado por artesanos e comerciantes, onde vai xurdindo unha economía capitalista, sendo, precisamente, o comercio do viño o que contribúe á expansión do viñado non só en Ourense en particular, senón en toda Galiza en xeral.

A importancia do viñado na economía do século XV, está amplamente recollida na documentación. Deste modo atopamos que tanto a uva como o viño son

empregados en contratos de foro (especie de contrato de arrendamento) para cubri-lo importe da renda, facéndose constar no propio contrato, a obriga por parte do agricultor de coidar e manter as viñas.

Serve tamén o viño, como veremos no apartado correspondente, como garantía de cobro dos contratos de préstamo, tanto dos que non teñen interese encuberto como dos que o teñen. Neste último caso, poder cobra-lo viño permítelle ao prestamista, por un lado, ocultar o interese esixido, por outro, evitar que unha posible devaluación da moeda afecte as súas gañancias, e sobre todo, en caso de impago, quedarse cun ben facilmente convertíbel en diñeiro, dada a importancia do

comercio do viño.

O comercio do viño, principalmente a súa exportación a outros puntos de Galiza, era o apartado principal do comercio ourensán. O destino principal era Santiago de Compostela onde se documentan numerosas mencións que confirman os contratos mercantís entre as dúas cidades. O segundo destino en importancia era Pontevedra, seguida de outras cidades galegas como A Coruña ou Noia.

A cidade de Ourense, nesta época, está formada por un conxunto de artesanos e comerciantes asentados en numerosos talleres, tendas e mercados. Estas profesións son exercidas tanto por cristianos como por xudeus, que manteñen entre sí unhas rela-

cións cambiantes segundo vai avanzando o século.

Os fondos documentais, conservados tanto no Arquivo Histórico Provincial de Ourense como no Arquivo da Catedral desta mesma cidade, son os que nos ofrecen unha documentación máis ampla sobre os xudeus que viviron nesta provincia durante a Baixa Idade Media. Esta documentación permítenos reconstruír, anque de maneira parcial, a vida de algúns personaxes que alcanzaron un maior nivel económico ou social. Tal é o caso de Judá Pérez, Mosé Pérez ou Abrahán de León, de quen a súa vida, e especialmente as súas actividades profesionais, son o obxecto deste artigo.

DATOS BIOGRÁFICOS E PROFESIONAIS

A presenza de Abrahán de León, ao menos na documentación manexada até o momento, abarca desde o ano 1432 até o ano 1477. O 13 de Febreiro de 1432, o xuíz de Ourense Juan Sanchís condea a Alfonso Sordo a pagar 10 maravedís que debe da alcabala (imposto do 10% sobre o valor das compravendas que se efectuaban en Castela) a Abrahán de León e deste modo os seus bens serán desembargados. A última referencia documental sobre Abrahán de León ten lugar no ano 1477 e tamén fai alusión a un asunto económico. Neste caso pídesse, ao contrario que no primeiro documento, que non se

demanden os maravedís que Juan Domínguez debía a Abrahán de León.

Os datos personais sobre este xudeu medieval son moi escasos, pois soamente sabemos que en 1434 estaba casado. Sen embargo, os seus asuntos profesionais están amplamente documentados ao longo de case 50 anos. Estes 50 anos pódense dividir en dous grandes períodos de tempo diferenciados tanto polo seu lugar de residencia, os primeiros anos da súa vida profesional pasados en Ourense e o resto en Ribadavia, como pola actividade profesional que desempeña en cada un destes lugares.

Anque descoñecemos a data exacta do seu traslado de Ourense a Ribadavia, sabemos que no ano 1434 era veciño de Ourense porque así se fai constar en varios documentos que se atopan no *Libro de notas de Álvaro Afonso*, notario desta cidade. Sabemos, tamén, que en 1453 xa era veciño de Ribadavia segundo se rexistra nunha carta de poder que Abrahán de León recibe para recaudar tributos correspondentes ao período comprendido entre os anos 1453 e 1456. Segundo o profesor Luis G. de Valdeavellano, para ser considerado veciño dun lugar era necesario cumprir unha serie de condicións, tais como ter nacido no lugar ou ben residir na poboación un certo tempo, ter posesións de bens inmóbeis no lugar, e ser admitido como “veciño” polo concello. Partindo desas premisas, é fácil

supor que Abrahán de León tería abandonado Ourense para instalarse en Ribadavia nunha data anterior a 1453, posibelmente en torno ao período 1438-1444, data na que é nomeado mordomo de Diego Pérez Sarmiento, conde de Santa Marta de Ortigueira e señor de Ribadavia.

1. Estancia en Ourense

Durante a súa estancia en Ourense, Abrahán de León dedicase fundamentalmente a dúas profesións: a recaudación de impostos e ao préstamo de diñeiro.

1.1. Recaudador de impostos

Na Idade Media, a estrutura da Facenda Real presentaba tres grandes niveis: o primeiro nivel correspondía aos contadores, que eran os encargados de por en arrendamento a todas as rendas, e aos tesoureiros. O segundo nivel correspondía aos recaudadores, ben dunha zona e bispado concreto ou dun imposto específico. O terceiro nivel correspondía aos arrendadores de rendas reais. Abrahán de León, como recaudador, pertencía ao segundo nivel da estrutura da Facenda real. Era, polo tanto, o encargado de recibir o diñeiro procedente das rendas da coroa e o seu nomeamento correspondía directamente ao rei quen, para elo, esixíalle o pago dunha fianza.

Abrahán de León actuou tanto como recaudador dunha zona concreta como dun imposto específico.

Como recaudador dunha zona concreta aparece na documentación que, no ano 1434, recibe poder de Judá Pérez para recaudar todos os maravedís debidos pola cidade de Ourense e polo seu bispado. No mesmo documento, Abrahán de León recibe poder para dar cartas de pago unha vez cobrada a cantidade debida, pero especificase moi claramente que para que esta carta de pago teña validez ten que estar escrita pola súa propia man e firmada co seu nome.

Judá Pérez é un personaxe moi relacionado con Abrahán de León, sendo moi abundante a documentación conservada

sobre el. A primeira vez que se documenta a súa presenza é no ano 1423 e a derradeira no 1488, o que fai practicamente imposible que sexa a mesma persoa. O máis probábel, basándonos nas datas dos documentos e nas diferentes profesións exercidas, é que se trate de tres persoas diferentes co mesmo nome. A primeira referencia sobre Judá Pérez aparece na documentación do ano 1423, e exerce como criado de Garses Alvares. O segundo Judá Pérez exercía a súa actividade entre 1434 e 1456, data na que se rexistra que non pagou as fianzas requeridas polo rei para recaudar as alcabalas do bispado de Ourense dos anos 1453 a

1456 e, polo tanto, élle retirado o poder real. A partir desta data e até o ano 1479 non aparece ningún dato sobre a figura de Judá Pérez. Os documentos sobre a súa persoa reanúdanse a partir do ano 1479 e até 1488 o que nos indica a presenza dunha terceira persoa con este nome.

As datas de existencia de Abrahán de León e Judá Pérez indicánnos que sería o segundo Judá quen mantivo unha estreita relación profesional, sempre relacionada co diñeiro e o cobro de tributos, con Abrahán para actuar no seu nome: ou ben se admite que o

Praza da Magdalena na xudería de Ribadavia.

Foto Moncho

pago de deudas se faga a calquera dos dous, ou ben Abrahán presenta documentos en nome de Judá, etc. Como exemplo serva o documento anteriormente citado, no que Judá Pérez dá poder a Abrahán para recaudar e dar cartas de pago en Ourense e no seu Bispado no ano 1434.

Como recaudador dun imposto específico, concretamente da alcabala do viño, Abrahán de León aparece varias veces na documentación manexada até o momento. Tódalas referencias corresponden ao ano 1434 e trátase de diferentes documentos cos que é posíbel reconstruír, anque só en parte, o método de recaudar os tributos na cidade de Ourense. Os feitos sucedéronse do seguinte xeito:

O 5 de Xaneiro de 1434 Abrahán de León e Pero Fernández, notario, solicitan o cobro da alcabala dos viños de Ourense ao xuíz da cidade Lois Gonçalves. O xuíz dá a súa autorización e manda pregoar o cobro na Praza do Campo, actual Praza Maior, na Cruz dos Ferreiros e na Cruz dos Çenteos.

No mes de Febreiro, documéntase unha reclamación ante o xuíz de Ourense con motivo da cantidade que Nuno González ten que pagar da alcabala do viño. O xuíz sentenencia que sexa o notario de Ourense quen estipule a cantidade correcta.

O 23 de Febreiro Abrahán de León entrega a Alfonso García un saquiño de diñeiro co importe correspondente á alcabala do viño.

Ao día seguinte, o 24 de Febreiro, suponse que tras contar o diñeiro, Alfonso García otorgou a carta de pago da alcabala por un valor de 5.000 pares de blancas.

O resto dos documentos que fan referencia á alcabala dos viños son reclamacións de deudas correspondentes á alcabala do ano 1433 e que ascendían a un total de 913 maravedís vellos.

1.2. Prestamista.

Un dos recursos empregados ao longo de toda a Baixa Idade Media para tratar de paliar as sucesivas crises que tiveron lugar nesta época, foron os contratos de préstamo con ou sen interese encuberto ou usurario. É importante destacar que, ao contrario que na actualidade, no que o termo “usura” ten un matiz absolutamente despectivo, na Idade Media, como propón o profesor David Romano, era un termo inocuo, equivalente ao que hoxe denominamos interese. Nesa época, prestar diñeiro a interés era lícito sempre que se fixese dentro dos límites legais fixados.

A actividade prestataria foi exercida tanto por cristianos como por xudeus e, en ambos casos, son numerosas as disposicións legais que regulan os contratos de préstamo. Ambas lexislacións, a xudía e a cristiana teñen un punto en común: permiten o préstamo con interese sempre e cando sexa feito a persoas de diferente relixión. É dicir, un cristiano non pode prestar con interese a outro cristiano, pero sí a un xudeu, do mes-

mo modo que un xudeu non pode prestar con interese a outro xudeu, pero sí a un cristiano.

A normativa cristiana respecto ao préstamo con interese está recollida en toda clase de textos legais. Así:

Nos Foros e ordenanzas municipais, que representan o dereito consuetudinario de orixen alto medieval, a usura non está prohibida senón simplemente regulada para impedir fraudes ou abusos.

Nas Sete Partidas fíxase o interese nun 33,3%, que será o habitual durante toda a Idade Media, ao menos na letra das leis.

Nos Concilios Provinciais prohibese, como xa vimos anteriormente, que un cristiano preste diñeiro a outro cristiano, pero permite prestar diñeiro con interese a persoas de diferente fe.

Os cadernos de Cortes, que reflicten fundamentalmente a posición das cidades, fixan un interese entre o 66,6% e o 33,3%. Anque a súa principal preocupación será como reducir as deudas xudías, non se atreven a cuestionar o papel dos xudeus como prestamistas.

Na documentación galega atopamos numerosos documentos que fan referencia tanto a contratos de préstamo aparentemente sen interese, como a contratos de préstamo claramente usurarios. A figura de Abrahán de León documéntase realizando ambos tipos de contratos.

1.2.1. Contratos de préstamo sen interese encuberto

Na documentación atopamos dúas formas diferentes de prestar diñeiro: a obrigación de bens por parte do deudor e os contratos de préstamo ordinario.

1.2.1.1. Obrigacións

Unha obrigación é o compromiso de entregar un ben ou diñeiro nun prazo de tempo determinado, a cambio dunha cantidade prestada.

Abrahán de León, ao longo do ano 1434, presta diñeiro en varias ocasións e os deudores, a cambio, obrigan os seus bens. O 9 de Febreiro de 1434 obriga os seus bens Joan Gyón da Coruña como deudor principal e o seu fiador, veciño de Ourense, a cambio de 200 maravedís e unha seira de pasa que deberán pagar antes de un mes. O 21 de Setembro obrigan os seus bens Roy Bouçosa e o seu fiador Diego Díaz por 81 maravedís vellos que deberá pagar, como máximo, antes de dúas semanas. Outro exemplo é a obriga feita por Álvaro Pato e o seu fiador Diego Barbeiro para pagar, ben a Abrahán de León, ben a Judá Pérez, ben a calquera persoa que teña poderes deles, por 140 maravedís que deberá pagar antes do entroido.

En xeral, as obrigacións recollidas até o momento caracterízanse porque as cantidades prestadas son relativamente altas e

teñen que ser devoltas nuns prazos de tempo moi curtos. Anque formalmente non existe interese xa que se obriga a devolver a mesma cantidade prestada, sin embargo é fácil supor que os intereses estiveran incluídos na cantidade declarada como prestada.

1.2.1.1. Contratos de préstamo ordinario

Nun contrato de préstamo ordinario, o notario debe facer constar a cantidade prestada, a data de devolución do diñeiro e a pena que se imporá se non se devolve no prazo establecido. Un exemplo deste tipo de contrato é o feito por Abrahán de León a Inés Alfonso: Eynes Afonso, recibio de Abraan de Leon en nombre de

Prestamista xudeu.

Yuda Peres 150 mrs. que unidos a 25 que debia de antes se obligo a pagar en vino o en dinero la misma cantidad prestada. Non se trataría de un préstamo con interese cuberto porque o deudor comprométese a devolver a mesma cantidade prestada, en diñeiro ou en viño. O que non podemos saber é se nas cantidades declaradas como prestadas xa estaba incluído ou non o interese que tería que pagar pola cantidade recibida.

1.2.2. Contratos de préstamo con interese encuberto

Na documentación rexístranse tamén varios contratos de préstamo nos que a cuantía prestada tense que devolver en viño ou en diñeiro, pero ao prezo do mercado do viño no momento da finalización do contrato e que son claramente usurarios. De todos eles, ao menos un é realizado por Abrahán de León o 14 de Setembro de 1434. O contrato di textualmente: *“A XIII de setembro, lourenço calvo de seixalvo recebeu de abraan de leon veinte maravedís vellos en diñeiros feitos et outorgouse de lle dar a esta dorna primeira que ven dous moyos de boon viño de lagar a como valuer regançaan nen a mayor valia nen a menor forro e quite de alcavala etc. Pena dous maravedís etc...”*¹

1. López Carreira, A.: “Contribución ó estudo da xudería ourensá baixomedieval”, en *Xudeus e Conversos na Historia*, Santiago, 1994 (Actas do Congreso Internacional, Ribadavia, 1991), p. 210, doc. 20.

O feito de que a referencia ao viño oculta un préstamo con interese dedúcese a partir de dous razóns: a primeira razón derívase das profundas diferencias de valor dadas aos moios de viño en cada contrato (o moio de viño é unha unidade de medida que equivale a 144 litros) e a segunda, da imposibilidade de considerar este contrato como unha compravenda ou como un contrato de préstamo simple ou con prenda.

Para comprobar os diferentes valores asignados a un moio de viño atopamos na documentación manexada até o momento os seguintes valores: nun documento do 14 de Setembro de 1434 préstanse 20 maravedís a cambio de 2 moios de viño; o 30 de Xuño de 1434 préstanse 60 maravedís a cambio de 2 moios de viño; o 4 de Xullo de 1434 préstanse 40 maravedís a cambio de 2 moios de viño; e por último, o 16 de Xullo de 1434 préstanse 240 maravedís a cambio de 5 moios de viño.

Destas grandes diferencias de valor entre o máis barato, 10 maravedís o moio (20 mrs. / 2 moyos), e o máis caro, 48 maravedís o moio (240 mrs. / 5 moyos), nun período tan reducido de tempo, dedúcese que non pode ser unha compravenda debido á fluctuación dos prezos, e polo tanto, trátase dun préstamo.

É importante destacar que o interese é maior canto menor é o valor do moio. Se o prestamista

pide 48 maravedís por moio que-re dicir que pensa obter, ao menos, 50 maravedís nuna venda porterior. Polo tanto, cando Abrahán de León presta a Lorenzo Calvo 20 maravedís a cambio de 2 moios, este deberá pagar 100 maravedís (50 por cada moio de viño) ou o seu equivalente en viño, o que supón un interese do 500%, claramente usurario. Sen embargo, aquel a quen se lle prestaron 240 maravedís a cambio de 5 moios de viño, deberá pagar 250 maravedís, é dicir, un interese do 4,16%.

A segunda razón que nos permite afirmar que estamos ante un contrato de préstamo con interese é a imposibilidade de considerar o contrato realizado por Abrahán de León:

- A) Como unha compravenda.
- B) Como un contrato de préstamo ordinario.
- C) Como un contrato de préstamo con prenda.

A) non podemos considerar que se trata dunha compravenda de viño para consumo propio porque os xudeus consideran “impuro” o viño elaborado polos non xudeus e polo tanto non o poden consumir. Tampouco se pode tratar dunha compravenda de mercancía para a súa comercialización porque no contrato non existe unha cláusula de penalización que, no caso de que o comerciante non recibise o viño prometido, poidese recuperar o seu diñeiro. Os dous maravedís que, segundo o documento se imporán como pena, non se poden considerar como unha

cláusula de penalización por non cumprir o contrato, pois trátase da cantidade que terá que abonar o deudor pola alcabala.

B) non se trata dun contrato de préstamo ordinario porque, como xa vimos, en todo contrato deste tipo debe figurar a cantidade prestada, a data de devolución do diñeiro e a cláusula de indemnización por incumplimento de contrato. Esta cláusula non existe no contrato que estamos a analizar. Non podemos atribuir esta forma de realizar contratos aos “usos e costumes” da época, pois na documentación manexada atópanse contratos que cumpren coas condicións necesarios para ser considerados contratos de préstamos ordinarios.

C) podería entenderse que son contratos con prenda, é dicir, que para garantir a devolución da cantidade de diñeiro prestada ofrécese a entrega dun ben, neste caso o viño, que pasará a propiedade do prestamista se o deudor non paga. Sen embargo, se o viño fose a prenda, sería suficiente devolver a mesma cantidade prestada en diñeiro para cumprir o contrato. Pero, no contrato realizado por Abrahán de León, se se opta pola devolución en diñeiro este será igual ao valor que teña o viño no mercado, e non ao diñeiro recibido.

2. Estancia en Ribadavia

O segundo período da vida de Abrahán de León transcorre na vila de Ribadavia e intimamente ligada, nun primeiro momento, ao

ámbito do conde Santa Marta de Ortigueira e Señor de Ribadavia. O condado é unha dignidade nobiliar concedida por Juan II a Diego Pérez Sarmiento, señor de Santa Marta de Ortigueira, Ribadavia, Celme, Mucientes, etc. En 1440, Diego Pérez Sarmiento permutou a súa vila e fortaleza de Tariego (Palencia) pola de Santa Marta de Ortigueira que pertencía a Pedro de Acuña, guarda Maior do Consello Real. Dous anos despois, o 15 de Novembro de 1442, Juan II confirmaba o señorío co título condal. O Iº conde de Sta. Marta estivo casado con Teresa de Zúñiga, coa que non tivo descendencia. Sen embargo, tivo dous

fillos naturais, García e Bernardino, que foron lexitimados por Juan II. En 1465, no seu testamento, Diego Pérez Sarmiento deixa herdeiro universal a Bernardino, futuro conde de Ribadavia.

O condado de Ribadavia non se creará até 1476, concretamente o 16 de Abril. A merced do título de conde de Ribadavia dado a Bernardino Pérez Sarmiento, adelantado maior de Galiza e señor de Ribadavia, está comprendida na aprobación dada polos Reis Católicos en Madrigal, á concordia coa que rematou o litixio sucesorio entre Bernardino e o seu sobriño Francisco Sarmiento,

IIIº conde de Sta. Marta. Á morte de Bernardino en 1493, sucederalle a súa filla maior Francisca como IIª condesa de Ribadavia.

Durante a súa estancia en Ribadavia, as profesións exercidas por Abrahán de León refírense á recaudación de tributos e á administración da casa condal de Santa Marta.

2.1. Recaudador ao servizo do conde de Sta. Marta

Como recaudador ao servizo do conde de Santa Marta, Abrahán de León aparece citado nun documento do ano 1438 no que o con-

Porta nova que daba paso a xudería de Ribadavia.

Foto Moncho

de da poder a “Abraan de leon mi recabdador” para otorgar foros (especie de contrato de arrendamento), arrendar as súas propiedades, realizar demandas, requirimentos, apremios, etc. En virtude deste poder, realiza varios foros, todos eles feitos a habitantes de Pazos de Arenteiro. Así, o 14 de Xanerio de 1444 afora unhas viñas a García Outeiro; o 10 de Xullo de 1454 afora unhas leiras para poñer viñas a García de Moredo; o 12 de Maio de 1457 afora unha casa a Álvaro García; o 10 de Agosto de 1457 afora unha adega a Alfonso Martínez; o 24 de Maio de 1459 afora cinco leiras para poñer viñas a García de Moredo; finalmente, o 3 de Febreiro de 1462 afora unha casa a María de Vilar.

A súa actividade como recaudador non se limita, exclusivamente, a realizar estes contratos de foro senón que tamén se documenta a actividade recaudadora de Abrahán de León en relación con outros campos económicos.

Un documento de 1449 recolle como Abrahán de León cobra, en nome do conde, cinco fanegas de centeo que este debía recibir cada ano do Mosteiro de Oseira.

Figura, na documentación, como recaudador das alcabalas do bispado de Ourense durante os anos 1453-1456. Neste caso, recauda o imposto no nome de Judá Pérez e comparte o poder con Fernan Dias de Madrid.

En 1450, Abrahán de León recibe poder de Judá Pérez para recaudar unhas cantidades atrasadas correspondentes aos “pedidos” (tributo de carácter extarordinario) do ano 1443, tras un longo conflito cos veciños de Ourense sobre a cantidade esixida polos recaudadores.

2.2. Administrador da casa condal

Entre as profesións relacionadas coa administración da casa condal, Abrahán de León exerceu as de “facedor” e mordomo do conde.

2.2.1. Facedor

Un facedor é un administrador, representante ou procurador da persoa representada. No caso concreto de Abrahán de León, é o facedor do conde de Santa Marta e como tal é definido en varias ocasións na documentación manexada.

2.2.2. Mordomo

O mordomo, en termos xerais, formaba parte do persoal ao servizo da facenda dunha casa nobiliaria. Era o responsábel da casa, neste caso do conde de Santa Marta, nos aspectos económicos e financeiros. O seu nomeamento debeu ocorrer entre 1438, data na que como xa vimos exerce xa como recaudador do conde e onde non se menciona que tamén sexa mordomo do mesmo, e 1444, ano da primeira referen-

cia documental a este cargo que se rexistra nunha carta de poder onde textualmente atopamos: “*Sabean quantos esta carta viren commo eu Abraan de Leon, mayordomo que soo de don Diego Peres Sarmiento, conde d-Ortigueyra...*”.² Queda pois confirmado, nestes documentos, que a data de nomeamento de Abrahán de León como mordomo do conde de Sta. Marta de Ortigueira debeu ocorrer entre os anos 1438 e 1444. A última referencia a Abrahán de León é do ano 1477 con motivo da rendición de contas de Judá Pérez en razón do seu cargo de mordomo de Bernardino Pérez Sarmiento, que nesta data xa é conde de Ribadavia.

RELACIÓNS CO SEU ENTORNO

Anque, como xa vimos, os datos directos que a documentación nos aporta sobre a personalidade de Abrahán de León son moi escasos, sen embargo, indirectamente, permítennos saber como eran, por un lado as relacións cos seus correligionarios e, por outro, o grao de estimación social do que gozaba entre os membros da comunidade cristiana.

a) Relacións coa sociedade xudía

Unha das principais normas de convivencia das comunidades xudías era a axuda mutua entre os diferentes membros da comu-

2. Losada Menéndez, M.J. y Soto Lamas, T: “Algunos documentos de Abraan de Leon, recaudador del conde de Ribadavia: 1438-1462” en *Boletín de Estudios Fontán-Sarmiento*, num. 16 (1995), pp. 60-61, doc. 2.

Casa dos Condes de Ribadavia, donde se está instalando o Centro de Información da Cultura Sefardi. Foto Moncho

nidade. Abrahán de León non foi unha excepción a esta norma, pois a documentación amósano-lo obrigando todos os seus bens, o 22 de Xullo de 1457, como garantía de que Donouro non sairá da cidade até, ao menos, o mes de Setembro. En caso contrario terá que abonar todo o que ela estaba obrigada a pagar.

b) Relacións coa sociedade cristiana

En xeral, o status social que Abrahán de León tivo dentro da sociedade cristiana debeu ser

moi alto, tanto no período no que viviu en Ourense como no que viviu en Ribadavia.

Durante a época na que viviu en Ourense, é definido por Álvaro Afonso, notario da cidade, o 24 de Febreiro de 1434 como “*A moy noble persoa de abraan de leon*”.³ Posteriormente, e por este mesmo notario, o 14 de Setembro dese mesmo ano faise referencia a Abrahán como “moito noble persoa”. É importante mencionar que é o único xudeu que merece tal consideración, a pesar de que este notario tamén fai referencia, en

numerosas ocasións, a Judá Pérez e a outros personaxes xudeus da vida ourensana.

Pero, quizais, o documento que mellor reflicte o status persoal deste personaxe sexa o que ten data de 26 de Setembro de 1438. Neste momento, Abrahán de León xa está traballando ao servizo do conde de Santa Marta que, ademais, é o carto Adiantado Maior de Galiza (dos da súa linaxe) do Consello do Rei. Abrahán é xulgado e condeado por non ter abonado carenta maravedís que debía do pago dos “pedidos” e, en virtu-

3. López Carreira, A.: op. cit., p. 206, doc. 9.

de da sentença contra el pronunciada, debía ir a prisión. Mais os propios xuíces decidiron que, como era fasedor do conde de Santa Marta, Adiantado de Galiza, non podía ir a prisión, e polo tanto, que prenderían a outro veciño por el. O documento di textualmente; “... *dixio que lles amostravan o corpo do dito Abraan para que o prendesen et os ditos juises disseron que se o prendesen que era fasedor de sennor endeantado e que prenderían outro vesino desta dita çibdad por elo ...*”⁴

A súa situación económica é outro referente da súa boa relación cos membros da sociedade cristiana. As persoas que tiña ao seu servizo, claro indicativo dunha situación económica desafogada, eran, aparentemente, todos

cristianos, o que fai supor as súas boas relacións con esta sociedade. Nos anos 1450 e 1451 atopamos como criados seus a Jerónimo de Balinas e Juan Domínguez. Como homes ao seu servizo, en 1444 a Álvaro Fernández, en 1457 a Juan de Cobreyros e Juan do Real, e en 1462 a Juan Domínguez, Juan Caeneyro e García.

CONCLUSIÓNS

A modo de conclusión, podemos afirmar que a vida de Abrahán de León, dedicada fundamentalmente, e ao longo de case 50 anos, a profesións relacionadas co cobro de tributos e á administración de diñeiro, desenrolouse perfectamente integrada dentro da sociedade cristiana, onde alcanzou unha grande consideración social, chegando a ocupar os máis altos cargos dentro da administración

da casa condal de Santa Marta de Ortigueira onde, ademais de se ocupar dos asuntos económicos, encargouse da administración e representación do conde.

Esta integración na sociedade cristiana non lle supuso un apartamento da súa propia sociedade, xa que, e a documentación demóstranolo, ao menos nunha ocasión obrigou todos os seus bens para protexer a Donouro, muller de David, platero.

Polo tanto, podemos considerar as relacións de Abrahán de León coa sociedade cristiana como o prototipo de boas relacións que manteñen ambas culturas en Galiza até os anos 80 do século XV, momento no que se fixo evidente un claro deterioro das relacións que evolucionarían até a ruptura total en 1492.

Lápida descuberta na Praza da Palloza (A Coruña) no ano 1871.

4. Antonio Rubio, G.: “Los judíos en Galicia, con especial atención a los judíos de Ribadavia”, en *La herencia judía en la Red de Juderías de España-Caminos de Sefarad*, Girona, 2000, p. 131.

Xudeu entrando na súa casa. Antes de entrar toca a Mezuza, situada na "xamba da porta". É un pergamiño que contén versículos bíblicos específicos e está fixada na entrada das casas xudías. Normalmente póñense os primeiros parágrafos do Shemá.

